

Vurdering af regeringens udspil for vedvarende energi på land

9. oktober 2023 lancerede SVM-regeringen sit bud på, hvordan Danmark skal nå i mål med ambitionen om at firedoble produktionen fra vedvarende energi (VE) på land. Udspillet har overskriften ” Klimahandling - Sammen om mere grøn energi fra sol og vind på land”. Regeringen opsummerer udspillet således:

- Gøre det nemmere at opføre energiparker¹ og styrker en hurtigere myndighedsbehandling, så vi udnytter vores arealer effektivt og sætter tempo på udbygningen.
- Styrke den lokale opbakning med større kompensationer til naboer og lokalsamfund.
- Styrket dialog med og statslig assistance til kommunerne om udbygningen.
- Understøtte lokal vækst og erhvervsudvikling ved at gøre det lettere for virksomheder, hvor særlige hensyn taler for det, at placere sig tæt på anlæggene. Dette kan bl.a. gøre sig gældende for virksomheder, der har et særligt energibehov, som f.eks. PtX-anlæg, virksomheder der kan udnytte overskudsvarme og produktionsvirksomheder, blandt andet inden for de danske styrkepositioner med særlige behov.

Generel vurdering af regeringens udspil:

- Der er positive takter i udspillet, og vi er glade for, at regeringen har ladet sig inspirere af de ønsker, vi har haft – specielt på bedre kompensation.
- Vi er dog bekymrede for, at kompensationerne ikke er store nok til for alvor at gøre det attraktivt for lokalsamfundene at lægge jord til VE-anlæg. Hvis det viser sig ikke at være tilfældet, spilder vi værdifulde år i den grønne omstilling. Det er u hensigtsmæssigt og unødvendigt, da der er mulighed for at skrue betydeligt mere op for kompensationerne. For således at være på den sikre side, så vi ikke risikerer at bruge endnu flere år, hvor der ikke sker noget.
- Vi er ærgerlige over, at man ikke har sørget for, at VE-udbygningen på land bliver konkurrenceudsat i form af udbud. Vi kan ikke være tjent med en ny åben dør-skandale på land, hvor vi forærer store værdier til en lille kreds af opstillere, fordi der ikke er konkurrence på området.
 - Vores beregninger viser, at man ved at have udbudt de 32 energiparker, som vi kender det med havvind i dag, kunne have forventet et engangsprovenu på ca. 30 mia. kr.
 - Herfra skal selvfølgelig beregnes kompensation til naboer, kommuner og natur samt udgifter til jordleje. Med regeringens foreslåede kompensationer er der stadig mange penge tilovers.
- Vi er desuden bekymrede for, om der overhovedet er noget særligt ved de 32 projekter, der nu har fået status af potentielle energiparker. Energiparker får entydigt mere attraktive forhold end andre VE-projekter. Derfor fristes man til at tænke, at kommunerne har foreslået projekter, der allerede var på tegnebrættet, som energiparker. Som ministeren for landdistrikter, Louise Schack Elholm ydermere siger ifm. lanceringen af udspillet, er der stor forskel på projekternes modenhed, og det er ikke sikkert, at de alle ender med at blive til noget. Man kan derfor frygte, at initiativet med energiparker ikke bidrager nævneværdigt til udbygningen grundet almindelig modvilje i kommunalbestyrelserne. Får borgerne ikke nok kompensation, vil de blive utilfredse og, politikerne vil sige nej. Dette er nok den største reelle barriere for at noget sker i praksis.

¹ En energipark er defineret ved at skulle ” bestå af et eller flere arealer i samme geografiske område og have en årlig elproduktion fra vedvarende energi på f.eks. mindst 100 mio. kilowatt-timer årligt - som svarer til mindst 6 landvindmøller.”

Udspillet har to hovedspor:

1. Energiparker skal være lokale grønne kraftcentre
2. Naboer og lokalsamfund skal have større del i gevinsterne

Nedenfor gennemgår vi hovedelementerne i de to hovedspor og vurderer de foreslåede tiltag.

1. Naboer og lokalsamfund skal have større del i gevinsterne

Med udspillet lægger regeringen op til, at naboer og lokalsamfund skal have større andel i gevinsterne ved VE-udbygningen.

Konkrete forslag:

- Grøn pulje, der er kompensation til kommunerne, hæves med 150 pct.
- VE-bonusordningen, der er nabokompensation, hæves med 50 pct.
- Kompensationen fra grøn pulje skal fremrykkes, så de præsenteres samtidigt med lokalplanen.
- Midlerne fra grøn pulje skal kunne deles på tværs af nabokommuner, hvis flere kommuner grænser op til et VE-projekt.
- Mulighed for at få midlerne fra grøn pulje udbetalt i årlige rater i stedet for at falde som engangsbetalinger.
- Analyser af model for gevinstdeling og kompensation for naboer til store transmissionsanlæg.

Vurdering af forslag:

- Det er et skridt i den rigtige retning, at regeringen vil øge kompensationerne. Vi er dog bekymrede for, at de foreslåede forbedringer slet ikke er nok til at gøre det attraktivt for lokalsamfundene.
- Regeringens forslag indebærer en forventet kompensation på 14.000 kr. årligt, hvor projektet "10 giga på tavlen" kan kalibreres til både tre og fire gange det beløb, og hvor vi lægger op til, at kompensationen afhænger af projektets størrelse modsat regeringens forslag.
- Hvis kompensationerne ikke er gode nok, og vi igen ender med endeløst kommunalt bøvl og nabo- og naturklager, risikerer vi at spille yderligere værdifulde år i den grønne omstilling. Uden tilstrækkelige kompensationer og lokal opbakning, bliver der ingen grøn omstilling.
- Fremrykning af midlerne fra grøn pulje og mulighed for at få midlerne udbetalt i årlige rater kan være gode tiltag, men det er næppe de tiltag, der gør, at kommunerne for alvor bliver positivt stemt overfor VE.

Ønsker til kompensationsordninger:

- Vi foreslår, at kompensationerne forbedres markant. Og vi har vist, at der i en almindelig konkurrence-/ udbudssituation bør være midler nok til at kompensere langt bedre.
- **Vores beregninger viser, at man ved at have udbudt de 32 energiparker kunne have forventet en samlet betaling på ca. 30 mia. kr. Det er meget mere end det, regeringen lægger op til at kompensere for.**
 - o Heraf skulle nogle af pengene så gå til leje af jorden til VE-anlæg.
- Det er u hensigtsmæssigt, at nabokompensationen afhænger af elprisen, så naboerne bliver pålagt en prisrisiko, som de ikke selv kan påvirke. Det er også underligt, at kompensationen skal variere med elprisen, når genen ikke gør det.
- Det er u hensigtsmæssigt, at nabokompensationen ikke afhænger af VE-projektets størrelse.
- Det er u hensigtsmæssigt, at der med den nuværende ordning er loft over, hvor meget opstilleren maksimalt kan betale i nabokompensation. Det betyder nemlig, at der er rabat på nabokompensation, hvis man generer tilpas mange naboer.
- Vi foreslår, at regeringen rækker ud til de grønne organisationer mhp. at få lavet en seriøs kompensation til nye naturprojekter.

2. Energiparker skal være lokale grønne kraftcentre

I alt indløb der inden deadline i oktober 2022, altså inden den nuværende regerings tiltrædelse, 188 forslag til såkaldte energiparker, hvoraf regeringen har valgt at arbejde videre med 32. Den nuværende regering og klimaminister har således arvet ambitionen om at etablere disse såkaldte energiparker. Forslagene er indsendt af kommuner og opstillere (dvs. virksomheder). Ifm. lanceringen af udspillet udtaler Louise Schack Elholm, minister for landdistrikter, at regeringen regner med, "at langt størstedelen kan lade sig gøre. Men det er forskelligt, hvor modne projekterne er."² I virkeligheden er ingen af de 32 energiparker dog endeligt vedtaget, og vi kan være bekymrede for, at kommunalpolitikkerne får kolde fødder og dropper projekterne igen, hvis ikke den samlede pakke, der tilbydes lokalsamfund og naboer er god nok. Det er der tilsyneladende intet, der forhindrer. Der vil være nye udpegninger i 2024 og 2025, og regeringen inviterer kommuner og virksomheder til at foreslå nye arealer allerede nu.

Konkrete forslag:

- Regeringen vil kvalificere de 32 arealers egnethed som energiparker.
- Regeringen vil skabe gunstige vilkår for virksomheder med særlige energibehov, der samplacerer sig med energiparker. Her nævnes PtX-anlæg som et eksempel på sådan en virksomhed. PtX i stor skala kan dog have lange mange år foran sig, før det er konkurrencedygtigt på prisen.
- Regeringen vil sikre, at energiparkerne får én indgang til de statslige natur- og miljømyndigheder for at lette sagsbehandling.
- Regeringen vil tilbyde kommunerne, at staten udpeger og etablerer gode rammer for energiparker med en ny lov om større energiparker, anlægslove og/eller bekendtgørelser, herunder at staten kan supplere eller overtage den konkrete planlægning. Dette tiltag kan mindske borgernes klagemuligheder over projekterne.

Vurdering af forslag:

- Det er svært at se, at energiparker adskiller sig markant fra ordinære VE-projekter. Barren for at være en energipark er ret lav – 6 vindmøller er nok til at blive betegnet som energipark. Derfor er det også besynderligt, at disse projekter skal have gunstigere vilkår end ordinære VE-projekter.
- Det er ikke specielt konkret, hvilke gunstige vilkår, man vil tilbyde energiintensive virksomheder, der placerer sig tæt på energiparker, men vi kan være nervøse for, at det åbner for direkte eller indirekte støtte til PtX-produktion, der for det meste skal eksporteres til vores rige nabolande. Vi skal ikke subsidiere billigere brint eller PtX i Tyskland.
- Det er desuden vigtigt, at vi ikke satser massivt på PtX, før vi har grøn strøm nok.
- Det er positivt, at sagsbehandlingen forsøges reduceret ved forskellige tiltag, fx én indgang til centraladministrationen. Man kunne med fordel lade den ordning gælde alle VE-projekter.

² <https://nyheder.tv2.dk/live/politik/2023-10-09-regeringen-praesenterer-udspil-til-mere-sol-og-vindenergi>.